

עשרה בטבת *

צומות — ווי די צומות וועלן זיין לעתיד לבא.

ב. דער תוכן פון פ' יגש איז אָנגע-
דייטעט (ווי ביי יעדער סדרה) אין איר
נאָמען — יגש — די הגשה פון יהודה
ליוסף; וואָס דערפאַר איז די הפטורה:
פון דער סדרה — וואָס הפטורות זיינען
„מענינה של פרשה“ — וועגן דעם
איחוד פון יהודה און יוסף וואָס וועט
זיין לעתיד לבא, אַז זיי וועלן ווערן
„לאחדים“, וואָס דאָס איז ע"ד הגשת
יהודה ליוסף.⁵

נאָך אַ נקודה בנוגע דער הגשה
ואיחוד פון יהודה ליוסף וואָס ווערט
אַרויסגעבראַכט אין דער הפטורה:⁶ הגם

א. עשרה בטבת איז חל אַלעמאַל
בסמיכות צו שבת פ' יגש, און ווי-
באַלד אַז די „תעניות .. בכולן יש
שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן“,
איז מובן, אַז דער צום פון עשרה בטבת
האָט אַ שייכות צו פ' יגש.

ווייל, אַז וויבאַלד אַז עשרה בטבת איז
דער ראשון (שורש) פון אַלע ד' צומות
(כדלקמן סעיף טז) — איז די שייכות
צווישן פ' יגש און עשרה בטבת (ניט
נאָר מצד דעם פרטיות'דיקן ענין פון
„צום העשירי“, נאָר) אויך מצד דעם
ענין הכללי פון (די ד') צומות.

און היות אַז דער מכוון ותכלית פון די
ד' צומות אויף די עניני החורבן, איז
בכדי עס זאָל זיין דער בנין ביהמ"ק כ"י
און די צומות זאָלן (בטל ווערן און)
ווערן ימים טובים — קען מען זאָגן, אַז
די שייכות צווישן פ' יגש און די ד'
צומות איז בעיקר אין דעם מכוון פון די

(5) יחזקאל לו, טו ואילך.
(6) טושרע אירח רטרפיד. שרע אדהי שם
וסרפיג. טור אירח סתכית. רמ"א שם ס"ח.
(7) יחזקאל שם, יז. ובתורא פרשתנו מד, רע"ב:

בתכלית היחוד האמיתי.
(8) ראה תרי"א (שם, סעיף ואילך). ובאורכה —
תריח פרשתנו ד"ה יגש פ"ט ואילך.
(9) וי"ל הטעם שענין זה מודגש רק בהפטורה
ולא בהפרשה (עיין תריח שם צג, ד): הענין דהגשת
יהודה ליוסף ישנו גם (בעבודת האדם) עתה
[כמבואר בדורשי חסידות עה"פ — שוה"רע סמיכת
גאולה לתפלה]: משאיכ זה שיתעלה יהודה למעלה
מיוסף יהי רק לעתיל, שאו „מעשה גדול“ (אוהית
ריש פרשתנו. ועוד).

אלא שמי"מ, מכיון שכל הגילויים דלעתיל תלויים
במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות (תניא
רפליז), לכן בפנימיות יש מעלה גם עתה ביהודה על
יוסף [שלא כן לשון חז"ל הוא סמיכת גאולה לתפלה,
המורה שתפלה היא למעלה מגאולה (יוסף) — ראה
סדיה יגש תריסין]. וראה סדיה — מלוקט ח"א ס"ע
קסב.

ונביאים ענינם לגלות הפנימיות והכוונה בכל דבר
(כמי"ג (עמוס ג, ז). גלה סודו אל עבדי

(י) ורמזיו בפ' יגש.

(1) ברוב השנים (כקביעות שנה זו). „מתברר“ הוא
מש"פ יגש שקדם לו. וראה הערה הבאה.
(2) לשון השילה ריפ וישוב. ועיי'ש לפניו: באלו
פרשיות חלו .. או לפניהן או לאחריהן.
(3) להעיר ממרדל [תוספתא סוף תענית. סוף
סוטה. ביב ס"ב. פסיקתא רבתי פ' על נהרות בבל.
וראה תענית ל, ב. ביב ס, ב] כל המתאבלים עלי
בקה"ז שמחים (הם) עמה לעוה"ב.
(4) וי"ל שמרומן בזה שסיום הל' תעניות ברמב"ם
(וכן בטושרע) הוא ע"ד היפוך הצומות לעתיל
לששון כ"י (כדלקמן בפנים באורכה) — היינו,
שה„סיום“ ותכלית של ענין הצומות, הוא זה
שנחפכים לששון כ"י. ולהעיר מאבודרהם הל'
תעניות (הובא בב"ר אירח סו"ס תקנ) שבשבת שלפני
הצומות מכריזין: צום פלוני יום פלוני יהפוך אותו
הקב"ה לששון ולשמחה כמו שהבטיחנו בנחמות
ונאמר אמר.

ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים¹⁴. וימי ששון ושמחה שנאמר כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהי לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו¹⁵.

דער מקור פון דער הלכה איז אין תוספתא סוף תענית, אָבער דאָרט איז דער לשון „אותן ימים עתידין להיות ימים טובים לישראל שנאמר כה אמר ה' צום הרביעי וגו'“.

דאָרף מען פאַרשטיין¹⁶:

(א) פאַרוואָס איז דער רמב"ם מחלק דעם ענין אין צוויי בבות: (א) כל הצומות האלו עתידים ליבטל כו'; (ב) ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים כו' — און זאָגט ניט בקיצור (ווי אין תוספתא) „עתידים להיות ימים טובים כו'“ (וואָס דאָס מיינט בדרך ממילא אַז די צומות וועלן בטל ווערן)?

(ב) פאַרוואָס איז ער משמיט דעם וואָרט „עתידים להיות ימים טובים כו'“ לישׁראל? וואָס שטייט אין תוספתא? לכאורה איז די הוספה מוכרחת, ווי באַלד אַז אין פסוק וועלכן ער בריינגט דאָ שטייט „לבית יהודה לששון וגו'“ — [ווייל¹⁶ דער פסוק (כפשוטו) רעדט וועגן דעם זמן פון בית שני וואָס דעמאלט איז נאָך „עשרת השבטים לא

יהודה ויוסף וועלן זיין „לאחדים“ כנ"ל, פונדעסטוועגן, וועט יהודה האָבן אַ מעלה אויף יוסף¹⁰, וואָס דערפאַר איז דווקא „ודודי עבדי נשיא להם לעולם“¹².

און די צוויי נקודות הנ"ל וואָס וועלן זיין לעתיד לבא — דער איחוד פון יהודה ויוסף, און אַז יהודה איז דער עיקר — געפינט מען אויך בנוגע צו די צומות ווי זיי וועלן זיין לעתיד לבא, ווי דער רמב"ם ברענגט אין סוף הל' תעניות דעם יעוד¹³, אַז לימות המשיח וועלן די צומות נתהפך ווערן „לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו“ [הגם סיועט זיין „והאמת והשלום אהבו“ (און ענין פון התאחדות), אעפ"כ ווערט אויסגעטיילט דווקא „בית יהודה“, כדלקמן ס"ד וס"ב].

[און דער ענין — וואָס אין דעם היפוך הצומות לעתיד לבוא טיילט מען אויס „בית יהודה“ — האָט אויך אַ שייכות מיוחדת צו דעם „צום העשירי“, כדלקמן ס"ז].

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים הביאור אין דער הלכה הנ"ל אין רמב"ם — וז"ל: „כל הצומות האלו עתידים

הנביאים“* — ובענינו: ההפטורה (נביאים) מגלה הפנימיות של (הגשט יהודה ליוסף שב) הפרשה, דגם בעת הגשט יהודה ליוסף (שיהודה למטה מיוסף) יש עליו ביהודה על יוסף (כי הכוונה של הגשט יהודה ליוסף היא שיתעלה למעלה מיוסף — תרח שם).

(10) ראה בכ"ז ת"א ות"ח שם.

(11) יחזקאל שם, כה.

(12) כ"ה בתרח שם ועוד. אבל בת"א שם (ועוד):

קח כר עד ועבדי דוד מלך עליהם (שם, כד). וצ"ע שזה כבר הי' משא"כ. נשיא להם לעולם* — ולהעיר שבד"ה ועבדי דוד תרצ"ט ותשי"ח איתא שהוא ע"פ פ"ה המצויד שם שקאי על מלך המשיח. (13) זכר"ה, ט.

(14) בדפוסים שלפנינו: יום טוב — אף דשאר ההלכה כתובה בלשון רבים: הצומות כר וימי כר ולמועדים טובים כר. — אבל בכמה דפוסים (כולל — דפוס רומי) וכתיב הרמב"ם (ראה רמב"ם הוצאת פרענקל) הגירסא: ימים טובים.

(15) וי"ל (שגם) לזה (השינויים דלקמן) נתכוון בצפצ"נ לרמב"ם שם בהוסיפו תיבת „כ“ מבואר בתוספתא סוף תענית) ע"ש.

(16) רד"ק שם. וראה מצויד שם.

הנ"ל — נאך אין טור איז דער לשון: ולעת"ל הקב"ה עתיד להפכם לששון ולשמחה דכתיב²⁰ והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם²¹.

איז ניט מובן: פארוואס ברענגט דער רמב"ם דעם פסוק פון זכרי, וואס רעדט זיך (לפי פשוטו) וועגן זמן פון בית שני²² און מיט דער הדגשה „ל בית יהודה“ דוקא — בעת ער האט געקענט ברענגען (ווי אין טור) דעם פסוק „והפכתי אבלם לששון גוי“, וואס רעדט בפשטות²³ וועגן זמן דלעתיד²⁴?

ו"ל אז די צוויי שינויים צווישן רמב"ם און טור — (א) אין רמב"ם זיינען דא צוויי בבות און אין טור איין בבא, (ב) אין רמב"ם ברענגט ער דעם פסוק „כה אמר גוי צום גוי יהי גוי לששון גוי“, און אין טור דעם פסוק „והפכתי גוי“ — זיינען תלוי זה בזה, כדלקמן.

ו. וועט מען דאס פארשטיין דורך מבאר זיין דעם חילוק אין תוכן צווישן [די צוויי אויבנדערמאנטע פסוקים] „יהי גוי לששון גוי“ און „והפכתי גוי“.

אין דעם שינוי וואס וועט זיך אויפֿ-טאן אין די צומות לעתיד לבא, זיינען פאראן דריי ענינים:

(א) די צומות וועלן בטל ווערן. ד.ה. וויבאלד אז דעמאלט וועט זיין א מצב פון „יש שלום“²⁵ וועט בטל ווערן דער

שבוי¹⁷ — דארף מען דאך מוסיף זיין אז לימות המשיח וועלן די צומות ווערן ימים טובים פאר אלע אידן¹⁷ (כולל די עשרת השבטים¹⁸).

(ג) וואס איז נוגע צום ענין דא דער סיום הכתוב — „והאמת והשלום אהבו“?

ד. ו"ל אז די צוויי לעצטע קשיות ווערן פארענטפערט אחת בחברתה:

כדי צו קלאר מאכן אז די צומות וועלן זיין ימים טובים פאר אלע אידן (כאטש אז אין פסוק שטייט „ל בית יהודה“) — ברענגט דער רמב"ם אויך דעם סיום הכתוב „והאמת והשלום אהבו“ ווי-באלד אז לעת"ל וועט זיין „שלום“ — כולל אויך צווישן „(בית) יהודה“ מיט „יוסף“ (כנ"ל סעיף ב') — „והאמת והשלום אהבו“ — וועט דעריבער די שמחה פון „בית יהודה“ ארומנעמען אלע אידן, אויך די עשרת השבטים¹⁸.

עס בלייבט אבער ניט מובן: פארוואס איז דאס דער רמב"ם מרמז דורך מעתיק זיין די ווערטער „והאמת והשלום אהבו“, און זאגט ניט בפירוש (ווי אין תוספתא) אז די טעג וועלן זיין „ימים טובים לישראל“?

ה. נאך קען מען פרעגן:

אויך אין טורי¹⁹ (סוף הל' תענית) ברענגט זיך דער תוכן פון דעם ענין

(20) ירמ' לא, יב.

(21) וראה פסיר שם: אין שמחה בא אלא בתשעה באב לפי שקבעו אבל בזמן הזה ועתיד לפני הקב"ה לעשותו ירט שנאמר והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם. וראה ב"ר ס"פ יוחי.

(22) אבל ראה לקמן הערה 43.

(23) ראה פרשיי ירמ' שם, ג.

(24) אלא שבה י"ל: הרמב"ם קאי על ד' הצומות, ולכן מביא כתוב שבו נזכרו ד' צומות אלו. משאיכ בטור שקאי על כל הצומות (עיי"ש).

(25) ר"ה יח, ב. טור או"ח ר"ט תקנ.

(17) כמו שפירש בחסדי דוד לתוספתא שם. ולהעיר מפי מהר"י קרא זכרי שם: לבית ישראל.

(18) במצוד שם: בני עשרת השבטים הצטערו בימים שאירע להם מקרות רעות והם יתהפכו להם לשמחה — אבל מלשון התוספתא הנ"ל מוכח שהצומות שזכרו בקרא יהפכו לכל ישראל לששון כה, כחכסדי דוד שם.

(19) וכן בשריע שם — אלא ששם: ולעתיד לבא יהפכם ה' לששון ולשמחה (ומשמשים הכתוב — בדרך המחבר כשרע שלו).

נעשות לו כזכיות³²: לבד זאת וואָס עס קומען צו דורכדעם אנדערע (מע"ט ו) זכיות³³, ווערן אויך די זדונות גופא נתהפך לזכיות.

ו"ל, אַז כשם ווי דער כללות ענין הגאולה איז אָפהענגיק אין „סוף ישראל לעשות תשובה“ (כפסק הרמב"ם³⁴), אַזוי איז עס אויך בנוגע דעם ביטול הצומות דלעתיד אין די דריי אופנים הנ"ל, אַז דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך דער (שלימות ה) תשובה פון אידן (תשובה מאהבה) אין די דריי ענינים שבה³⁵.

ח. דערמיט קען מען פאַרשטיין אַ תמי' כללית אין דער הלכה הנ"ל פון רמב"ם (און אַזוי אויך אין טור (ושר"ע)): דער תוכן פון ספר יד החזקה איז (בלשון הרמב"ם אין זיין הקדמה צום ספר היד) — „הלכות הלכות“. איז צריך להבין: אין וואָס באַשטייט די „הלכה“ אין דעם³⁶ וואָס „כל הצומות האלו עתידים ליבטל כו“³⁷?

(32) יומא שם.

(33) בחדא"ג שם מפרש כן המרדכי זדונות נעשות לו כזכיות. אבל מפשטות לשון חז"ל זוכה כמנפים, כמשנ"ת בארוכה בלקו"ש ח"י"ז ע' 183 ואילך.

(34) הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(35) עפ"ז יש לבאר גם הקישור שבין תחילת וסוף הל' תעניות ברמב"ם. [דנעוץ תחלתו בסופו. וראה בארוכה „הדרן על הרמב"ם“ (קה"ת, תשמ"ה) שכי"ה גם בספר היד, עיי"ש בארוכה]: בתחילת הל' תעניות כותב (כנ"ל הערה 29) דתענית „מדרכי התשובה הוא“, ומסיים בפעולת התשובה של התעניות (ושלימותה) — שיהפכו הצומות לשון ולשמחה ולמועדים טובים (ראה לקמן בפנים סעיף י, שכונת הרמב"ם בהלכה זו היא גם להענין ד"הפכו גו").

(36) ועד"ז גם ברמב"ם סוף הל' מגילה.

(37) שהרי אין דרך הרמב"ם לסיים ההלכות שבספרו דוקא בדבר טוב — ראה לדוגמא רמב"ם סוף הל' אבל.

(*) ועד"ז תחילת וסיום פרקי האחרון דהל' תעניות.

חיוב צו פאסטן כו' (ווי דער פסק³⁸ אַז „יש שלום“ איז „אין מתעניין“).

(ב) ניט נאָר וועלן זיי דאָן ניט זיין קיין ימי צום, נאָר זיי וועלן אויך זיין ימים טובים וימי שמחה; וי"ל אַז דאָס גופא וואָס מ'גייט אַרויס פון דעם מצב המצער „גזירת המלכות“ און „אין שלום“³⁹ און מ'שטייט אין אַ מצב פון „יש שלום“, רופט עס אַרויס שמחה⁴⁰.

(ג) ניט בלויז וועלן די ימי הצומות אינעם זמן דלעתיד זיין ימים טובים, נאָר נאָכמער: דער (ענין ה) צום גופא וועט נתהפך ווערן לשון ולשמחה⁴¹. [ע"ד ווי עס שטייט⁴² „אודך ה' כי אנפת ב"י — אַז לעת'ל וועט זיין דער „אודך“ דערפאַר וואָס „אנפת ב"י“].

ז. „תענית“ איז „מדרכי התשובה הוא“⁴³ — געפינט מען אויך אין תשובה (מאהבה) אַ דוגמא פון די דריי ענינים הנ"ל:

(א) דורך תשובה מאהבה ווערט „נעקר עונו מתחלתו“⁴⁴ — די עוונות ווערן בטל.

(ב) דער וואָס טוט תשובה מאהבה איז „מוסיף במעשיו הטובים יתר מכדי הצורך לגבי אותו עון“⁴⁵ — דורכדעם ווערן ניט נאָר בטל די עוונות, נאָר עס קומט נאָך צו אַ הוספה פון מעשים טובים „לגבי אותו עון“.

(ג) דורך תשובה מאהבה — „זדונות

(26) ראה מצויד זכר"ה שם.

(27) ע"ד מכות בסופה: לכך אני מצחק. נת'

בארוכה בלקו"ש ח"ט ע' 67 ואילך.

(28) ישע"י ב, א.

(29) רמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ב — וכוונתו גם לענין התענית (דלקמן היד ואילך), כמפורש שם רפ"ה. ולהעיר מאנה"ת פ"א ג.

(30) פרשי ד"ה כאן מאהבה — יומא פו, סע"א.

(31) חדא"ג מהרש"א יומא שם, ב.

לששון גוי" רעדט וועגן דעם עצם „אבל" גופא, אז דער ענין ה"אבל" וועט נתהפך ווערן⁴⁰ לששון ולשמחה⁴¹.

[און דער טעם החילוק: דער פסוק „צום גוי יהי" גוי" רעדט וועגן דעם זמן פון בית שני (כנ"ל ס"ג), און וויבאלד אז בבית שני האבן געפעלט די ה' דברים⁴², האט אויך געפעלט אין דער שלימות פון חיפוך הצומות⁴³.

משא"כ דער פסוק „והפכתי אבלם גוי" רעדט וועגן לעת"ל, וואס דאן וועט זיין דער תכלית השלימות — אויך אין חיפוך הצומות].

יוד. ע"פ כהנ"ל י"ל: כאטש דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק „צום גוי יהי" גוי"

[דלכאורה: ע"פ הנ"ל האט ער געדארפט ברענגען דעם פסוק „והפכתי גוי" וואס ווייזט אויף א העכערן עילוי ווי דער עילוי וואס איז אויסגעדריקט אין פסוק „צום גוי יהי" גוי" כנ"ל]

— מיינט ער אבער דערמיט (ניט נאָר אז די ימי הצומות וועלן זיין ימים טובים, נאָר) אויך אז דער צום גופא וועט נתהפך ווערן לששון ולשמחה כו'.

והביאור: דער ענין פון „עתידים להיות ימים טובים כו'" קומט אין רמב"ם אַלס אַ המשך צום פריערדיקן פאַל „כל

[אין רמב"ם קען מען פאַרענטפערן, אז דאָס איז דערפאַר וואָס אין ספרו יד החזקה ברענגט ער אויך דינים וואָס זיינען נוגע לימות המשיח, אָבער דאָס איז ניט קיין תירוץ פאַרוואָס דער ענין ווערט געבראַכט אויך אין טור ושר"ע (וואָס זיי ברענגען ניט די דינים וואָס זיינען שייך צו ימות המשיח)].

איז דער ביאור בזה: דערמיט איז מבואר ווי אזוי ס'דאַרף זיין אַ תענית: די תשובה פון דעם תענית (וכנ"ל אז אַ תענית „מדרכי התשובה הוא" דאַרף זיין אין אַזא אופן⁴⁴, וואָס זאָל אויפּטאָן (ביי) אז דער צום גופא זאָל נתהפך ווערן לששון ולשמחה כו'⁴⁵.

ט. דאָס איז אויך דער חילוק אין תוכן צווישן די צוויי פסוקים: דער פסוק „צום הרביעי גוי החמישי גוי יהי" גוי לששון ולשמחה ולמועדים גוי" רעדט וועגן די ימי הצום, אז די טעג וועלן זיין ימים טובים: ד.ה. נוסף אויפן ביטול פון די צומות, וועט אויך צוקומען דער יתרון, אז די טעג וועלן זיין ימים טובים. אָבער דער פסוק „והפכתי אבלם

38) וגם מי שעדיין איז שייך למדריגות נעלות בתשובה (מאהבה) — מ"מ, תיכף בתחילת העבודה ציל אצלו הידיעה מהי תכלית שלימות עבודה זו. או ע"ד המבואר בקונטרס עה"ח (פ"ו ואילך) לענין חירע ויחרת.

ועוד ענין בזה: ע"י הודעה זו ש"עתידיים כו'" [כלשון הבטחה. וכ"ה בענין התשובה ש"הבטחה וזורה שסוף ישראל לעשות תשובה כו'" (רמב"ם הל' תשובה שם)] — לא יפול ביאוש כו'.

39) עפ"י יש ליישב מה שהקשה בחת"ס (שרית אר"ה טריח) דמגלו לנביאים לחדש כן דכשיש שלום ששון ושמחה [וראה ג"כ אוה"ת שבעה ע"ד 41 — ע' אישפה בתחלתו] — כי מכיון שענין הצום הוא „מדרכי התשובה", ששלימותה היא „ודונות נעשות לו זכויות" — הרי מובן, שזה הצומות יהפכו לששון ולשמחה אין זה ענין נוסף על הצומות, כ"א תכלית הצומות גופא.

40) וראה ב"ר (שבעה ע"ד 21): אני מחזיר אותו האבל לשמחה שנאמר והפכתי גוי.

41) ראה בארוכה אוה"ת מסעי ס"ע אישפד ואילך. וראה יל"ש ירמ"י רמז רנט: עלה אר"י כו' ע"מ שיבא אר"י כו' במזל אר"י והפכתי אבלם לששון (נתי) ברשימות הציצ לאיכה ע' 26 (אוה"ת לניד כרך ב' ע' אינו"נ). אוה"ת עה"פ והפכתי גוי.

42) יומא כא, ב.
43) ובפרט עפ"י הרמב"ם (פיה"מ ר"ה פ"א מ"ג) דבבית שני התענו תשעה באב (וגם שאר התעניות אם רצו מתענין). שקרש בזה — תשכ"ז ח"ב סרע"א. שרית מהד"ק ח"ג סקע"ט.

געטייטשט ווערן (אויך) בשייכות צום ענין הצום גופא — געפינט מען אין ב"ח⁴⁷, וז"ל: „פריך בגמרא“ (אויפן פסוק הנ"ל) קרי לה צום (וקרי לה ששון). פ"י הלשון אינו מיושב דמשמע הוא גופי⁴⁸ ששון ושמחה מה שאי אפשר שהרי הצום עצמו צער יגון ואנחה הוא והו"ל למימר חדש הרביעי .. יהי לששון שהחודש נהפך מאבל ליוט כו" — זאגט דאך דער ב"ח⁴⁹, אז דער ווארט „צום גר“ (ניט „חודש הרביעי גר“) מיינט דער ענין הצום עצמו⁵⁰.

יא. מ'האט שוין אמאל⁵¹ גערעדט בארוכה וועגן שיטת הרמב"ם אין דעם ענין פון ימות המשיח — אז לשיטתו וועלן זיין אין דעם צוויי תקופות כלליות:

(א) די תקופה פון תחילת ימות המשיח, וואס וועגן דעם ווערט געזאגט אז „אין בין העוה"ז לימור"ם אלא שיעבוד מלכיות בלבד“⁵² — עס וועט ניט בטל ווערן „מנהגו של עולם“ און עס וועט דאן ניט זיין קיין „חידוש

הצומות האלו עתידים ליבטל כו' ולא עוד אלא שהם עתידים כו' — וואס פון דעם איז פארשטאנדיק, אז דער ענין פון „עתידים להיות ימים טובים כו'“ טוט אויף א חידוש אויף דעם פריערדיקן ענין פון „עתידים ליבטל“ (וכהלשון — „ולא עוד אלא כו'“) —

דעריבער קען מען ניט זאגן אז דער רמב"ם מיינט דערמיט בלויז דאס וואס די טעג וועלן ווערן ימים טובים, ווייל דאס איז א בדרך-מילאדיקע תוצאה פון דעם וואס „עתידים ליבטל“ (ווארום אזוי איז די טבע, אז ווען עס ווערט בטל א מצב וואס האט גורם געווען צער, רופט עס במילא ארויס שמחה אין דעם זמן פון פריערדיקן צער).

מוז מען זאגן, אז מיטן אויפטו פון „ולא עוד אלא כו'“ איז כוונתו אז (אויך) דער ענין הצום גופא וועט (נתהפך) ווערן לששון כו'; און אויף דעם ברענגט ער (די ראי' פון) דעם פסוק⁵³, אז דער עצם ענין פון „צום גר יהי גר לששון ולשמחה וגו'“.

[א ראי' אויף דעם — אז דער פסוק „צום גר יהי גר לששון גר“ קען

(47) לאריא רסתקני.

(48) ר"ה יח, ב.

(49) וכותב ע"ז: והבי' פ"י בע"א והפירוש שכתבתי הוא פשוט.

(50) אלא שמ"מ יש מקום לקשיית הש"ס (ואאפיל שכונות הפסוק היא שענין הצום יהפך לששון כו') — דא"כ. הל"ל צום הרביעי כו' יהפך לששון כו' .. ומדקאמר קרא יהי לששון משמע דהצום לא יבטל לגמרי אלא שיהי לששון וזה א"א (ט"ז לשו"ע א"ח שם).

(51) לקו"ש חז"י ע' 197 ואילך. וראה הוספה לדי"ה לא יצא האיש (קה"ת תשט"ז). סה"מ — מלוקט ח"א ע' תפה) ובהערה שם. קונטרס ענינה של תורת החסידות הערה 27. הגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה"ת תשמ"ז) ע' תרגם בהערה. — ולהעיר ג"כ מצפ"ע עה"ת הפטורת פרשתנו. ויחי מט, ט.

(52) כמ"ש בה"ל תשובה ספ"ט. הל' מלכים פ"ב ה"ב.

(44) עפ"ז יש לבאר גם טעם השנינו ברמב"ם מלשון הפסוק: בפסוק נאמר, לששון ולשמחה (ואח"כ) למועדים טובים, ואילו לשון הרמב"ם הוא: ימים טובים (ואח"כ) ימי ששון ושמחה: ברמב"ם הוא בסדר דלא זו אף זו (ולא עוד אלא כו'): יהי ימים טובים (ולא עוד אלא) ימי ששון ושמחה; משא"כ בפסוק, שכארא מהצומות, יהי גר (כארא בפ"ע — כפי מדת האתהפכא — מדת) לששון ולשמחה (וכולם נכללים בהענין ד)למועדים טובים“.

(45) וכדמוכח גם מלשון, שהם עתידים להיות כו' — שקאי על מ"ש לעיל, הצומות האלו עתידים ליבטל כו', שפירושו [לא ימי הצום — שהרי הימים אין, עתידים ליבטל — כ"א] גוף ענין הצומות.

(46) כמו שמצינו שמשתמשים בלשון הכתוב לכונה אחרת — ראה לעיל ע' 237 הערה 59, וש"נ.

ביטול הצומות לימות המשיח וועלן זיין
אין צוויי (באזונדערע⁵⁹) תקופות⁶⁰:

אין דער ערשטער תקופה, ווען עס
וועט ווערן שלום בעולם, וועלן בטל
ווערן די צומות (ובדרך ממילא — וועלן
די ימי הצומות ווערן ימים טובים כו',
כנ"ל ס"ו); אבער דער צווייטער ענין, אז
די צומות גופא (וואָס „הצום עצמו צער
יגון ואנחה הוא"⁶¹) זאל נתהפך ווערן
לששון ולשמחה, איז אין דער בחינה פון
ביטול „מנהגו של עולם" — און
דעריבער וועט זיך דאָס אויפטאָן ערשט
אין דער צווייטער תקופה פון ימות
המשיח.

יב. דער טעם וואָס דער רמב"ם
ברענגט דוקא דעם פסוק „צום גוי יהי'
לבית יהודה לששון גוי" און ניט דעם
פסוק „והפכתי גוי" — איז ווייל דאָ איז
נוגע דער ענין פון „בית יהודה".
והביאור:

דער עיקר קושי השעבוד (גזירת
מלכות כו') פון גלות איז ביי „בית
יהודה" — ניט ביי די עשרת השבטים
(וואָס האָבן גולה געוועזן מעבר לנהר
סמבטיון⁶²) [ווי מען זאָגט אין דעם
פיוט⁶³: נדדת את אחת ורבות נדדתי
כו'].

(59) ומתורץ עפ"י מה שבבאב הכ' (ולא עוד כו')
מוסיף הרמב"ם עזה"פ תיבת „נתידי" — ולא כתב
בקיצור „שהיו ימים טובים כו'" — כי זה ש.עתידי
להיות ימים טובים כו' יהי' לאחר העתידי דיבטלו
הצומות.

(60) ועפ"י מובן מה שהסור (ושרי'ע) לא חלקו
הדין לב' בבות — כי מכיון שלא הביא הדינים
השייכים לימיהם לא כתב רק כללות הענין, מה
שנוגע לדינא בזמן הוה (כנ"ל בפנים סעיף ח').

(61) לשון הביח שהובא לעיל סוסי.

(62) ב"ר פ"ג, ו. במדב"ר פ"ט, כה. פס"ר פ'
ותאמר ציון בסופו. וראה ירושלמי סנה' פ"י סה"ה.
ועוד.

(63) שומרון קול תתן — דליל תשעה באב.

במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו
נוהג⁶⁴.

(ב) א' שפעטערדיקע תקופה⁶⁵ (וואָס
אין איר וועט זיין תחיית המתים), ווען
עס וועט בטל ווערן (אויך לדעת
הרמב"ם⁶⁶) מנהגו של עולם און סיועט
זיין א' חידוש במעשה בראשית⁶⁷ [נאָר
וויבאלד אז דאָס זיינען ענינים וואָס „לא
ידע אדם איך יהיו עד שיהיו שדברים
סתומין הן כו"י⁶⁸ און „אין סדור הויית
דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת"⁶⁹
— דעריבער ברענגט ער ניט דעם ענין
אין ספר היד⁷⁰].

ועפ"י איז מובן וואָס דער רמב"ם איז
מחלק די הלכה אין סוף ה'ל' תעניות אין
צוויי בבות — ווייל די צוויי ענינים אין

(53) ה'ל' מלכים רפ"ב.

(54) ועל פי זה יש לתרץ כמה קושיות בשיטת
הרמב"ם (ומהו: קושיות הלח"מ בהל' תשובה פ"ח
הי"ז) כמשנית בארוכה בלק"ש שם.

(55) ומה שמפרש, וגר זאב עם כבש .. משל
והידי' (רמב"ם שם) — כי כתוב זה איירי בתחילת
ימות המשיח כאשר „יצא חוטר מגזע ישי גוי" (ישעי'
א, א). וראה מאמר תחיית המתים להרמב"ם.

(56) וכדמוכח מענין דתתה"מ גופא, שהרי'ע
ביטול מנהגו של עולם וחידוש במעשה בראשית
[ראה מאמר תתה"מ הנ"ל. ולהעיר מאוה"ת ויחי
שצא, ב].

— הוכחה זו היא רק לשיטת הרמב"ם (הל' תשובה
פ"ח) שעה"ב היא רק לנפשות (ולא עולם התחי'),
שלפ"ז עכ"ל שתתה"מ היא תקופה בימיהם גופא;
משא"כ לדעת הרמב"ן (בשער הגמול) ועוד שעה"ב
הוא עולם התחי' — אין הכרח מענין דתתה"מ שיש
תקופה שני בימיהם.

(57) רמב"ם ה'ל' מלכים שם ה"ב.

(58) וכמו שלא הוכיר הענין דתתה"מ (וכ"ש —
לא פרטיו) בהל' מלכים. והל' תשובה (רק שהכוונת
בתתה"מ אין לו חלק לעוה"ב — הל' תשובה פ"ג
ה"ז). וראה מאמר תחיית המתים.

(*) דמ"ש שם (פ"א ה"ג) „מחי' מתים" — אין
הכוונה לתתה"מ כמשנית בארוכה בלק"ש שם.
וראה מאמר תחיית המתים.

זיין דעם צום לששון כו' האָט אַ שייכות מיוחדת צו „בית יהודה“ דוקא.

דער ביאור אין דעם (ע"פ פנימיות הענינים):

דער אונטערשייד צווישן יוסף און יהודה אין דרגות העבודה: יוסף איז ענינו — תלמוד, גילוי אלקות מלמעלה למטה; ענינו של יהודה איז — מעשה, בירור וזיכוך המטה.

פון די חילוקים צווישן גילוי אלקות מלמעלה למטה און זיכוך המטה: מצד גילוי אור ווערט דער חושך המטה נאָר בטל; דורך זיכוך המטה ווערט דער חושך גופא נתהפך לאור — אתהפכא חשוכא לנהורא.

און דעריבער: מצד בחינת יוסף ווערט אויפגעטאן נאָר דאָס וואָס „הצומות האלו עתידים ליבטל“; אָבער דער אויפטו מצד „בית יהודה“ איז די צומות עצמם ווערן נתהפך לששון ולשמחה.

י.ד. דאָס איז אויך דער קשר צווישן „בית יהודה“ מיטן קושי השעבוד:

מצד בחי' יוסף, גילוי אלקות מלמעלמ"ט, איז די עבודה פועל נאָר אין אַזא „מטה“ וואָס האָט עכ"פ אַ שייכות צו אור; משא"כ בחי' יהודה, זיכוך המטה, טוט אויף אויך אין דעם „מטה“ ביותר, אַז אויך דער תוקף החושך וקושי השעבוד ווערט נודכך און מתברר, ביז אתהפכא חשוכא לנהורא⁶⁶.

און דערפאַר וואָס די עבודה פון יהודה איז אין מקום החושך פון דעם

און וויבאלד אַז דער גודל השמחה פון די צומות לימוה"מ נעמט זיך (און איז לפי ערך) דעם גודל הצער פון די צומות בזמן הגלות — דעריבער, בכדי צו אַרויסברענגען דעם גודל השמחה פון די צומות לימוה"מ, ברענגט דער רמב"ם דעם פסוק „יה' לבית יהודה לששון גו'" וואָס דערמיט איז מודגש, אַז ביי זיי וועט דער ששון ושמחה זיין אין אַ פיל גרעסערער מאָס, היות אַז דער קושי השעבוד איז ביי זיי אַ סך האַרבער.

נאָר וויבאלד אַז דעמאָלט וועט זיין „והאמת והשלום אהבו“ — די אחדות צווישן יהודה ויוסף — וועט אָט די שמחה יתירה פון „בית יהודה“ אָדורכ-נעמען און אַרומנעמען אַלע אידן, אויך די עשרת השבטים (יוסף).

יג. הגם אַז די הדגשה הנ"ל אין „בית יהודה“ [אַז דער גודל השמחה נעמט זיך דוקא מצד דעם קושי השעבוד, וואָס איז געווען מער ובעיקר ביי בית יהודה] איז פאַראַן אויך אין דעם צווייטן אופן (דלעיל ס"ו, אַז צוליב דעם ביטול הצומות וועלן זיי ווערן ימי ששון ושמחה)⁶⁷ — ווייל וואָס גרעסער עס איז דער יגון ואנחה פון דעם צום, אַלס מער איז די שמחה ווען דער צום ווערט בטל —

פונדעסטוועגן, וויבאלד דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק (מיט דער הדגשה פון „בית יהודה“) בנוגע צום דריטן אופן — דאָס וואָס די צומות עצמם וועלן נתהפך ווערן לששון ולשמחה — דאָרף מען זאָגן, אַז (אויך) דער ענין פון מהפך

66 אוה"ת ריש פרשתנו. שם (כרך ה') תתקפה. א. ד"ה ועבדי דוד (הא' והב') תרצ"ט ותשי"ח. ועוד. וראה תרי"א ותרי"ח ריש פרשתנו בענין „שמי" ו-ארץ".

67 ראה עדין לקיש חיי"ח ע' 347 ואילך.

64 להעיר מפס"ר (דלעיל הערה 21): אין שמחה בא אלא בתשעה באב.
65 שוה"פ"י בקרא „יה' גו'" כניל ס"ט. ובפרט דקרא איירי בזמן דבית שני (אבל ראה לעיל הערה 43).

משיג זיין די טעמי תורה וואָס וועלן דאָמאַלס נתגלה ווערן [וואָס דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך דער עבודה בתומ"צ בעוה"ז]: אין דער צווייטער עלי אָבער וועט „נתגלה" ווערן עצמותו ית' וואָס איז העכער פון בחי גילויים — וואָס קען נישט נתלבש ווערן אין (אכ"ש) חכמה כו' [און דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך דער תנועה פון תשובה, און אזוי אויך דורך מסנ"פ אויף תומ"צ וואָס ווערט נתעורר „עי' לחץ ודחוק השעבוד" פון זמן הגלות].

וי"ל אַז ע"ד⁷⁶ איז דער חילוק צווישן די צוויי תקופות הנ"ל אין ימיהם: די ערשטע תקופה, ווען מ'וועט זיין „פניין בתורה וחכמתה" [ע"ד אכ"ש הנ"ל] איז אַז ענין פון גילויים: אין דער צווייטער תקופה, ווען ס'וועט זיין (תח"מ און) ביטול מנהגו של עולם [ע"ד אין בו אכילה הנ"ל] — איז מצד עצמותו ית'.

און דערפאַר איז דער ששון ושמחה פון „בית יהודה" שייך צו דער צוויי-טער תקופה פון ימיהם, ווייל די עבודה פון יהודה אין קושי השעבוד דער-גרייכט אין עצמותו ית', כנ"ל.

טז. ע"פ כהנ"ל וועט מען אויך פאַר-שטיין די שייכות פון כהנ"ל צו עשרה בטבת:

וועגן עשרה בטבת שטייט אין אבודרהם⁷⁵: ואפילו ה' חל בשבת לא

(75) המשך תרס"ו ס"ע קו.

(76) ולא ממש — שהרי ב' התקופות המדוברות בפנים (בדעת הרמב"ם) הן בימיהם (ולא בעוה"ב).

(77) לשון הרמב"ם ה' מלכים פ"ב ה"ז. ועיי"ש ה"ה. ה' תשובה פ"ט.

(78) ה' תענית. והובא בב"י א"ח סתק"ג (אלא שכתב: ולא ידעתי מנין לו זה). אבל בפרשי

(*) ובכנה"ג שם (והובא באל"י רבה שם): בס' חיקון ישכר... הביאו כשם תשובות הגאונים.

מטה" ביותר, „דעגרייכט" די עבודה אין עצמותו ית', העכער פון בחי גילויים. און ע"ד⁷⁶ דער יתרון אין בעלי תשובה אויף צדיקים, אַז וויבאַלד זייער עבודה איז מצד הריחוק, „דעגרייכט" זי אין עצמות, נאָך העכער ווי עבודת הצדיקים.

און דאָס איז דער חילוק צווישן דער „גאולה" ווי זי איז מצד יוסף און ווי זי איז מצד יהודה⁷⁶: מצד יוסף איז עס אין אַן אופן פון „גאלך טוב" — אַ גאולה וואָס איז פאַרבונדן מיט אור וגילוי; מצד יהודה אָבער איז „וגאלתיך אנכי" — די גאולה איז דורך עצמותו ית'.

טז. עפ"ז איז נאָכמער מובן די שייכות צווישן „צום גר' יה' לבית יהודה לששון גר" צו דער צווייטער תקופה אין ימות המשיח [נוסף אויף דעם וואָס ס'האָט זיך פריער גערעדט, אַז דער ענין פון היפוך הצום גופא איז אַן ענין פון ביטול מנהגו של עולם]:

כידוע⁷⁷ זיינען דאָ אין עוה"ב צוויי „עליות": (א) די סעודת⁷⁸ ליתן (ושו"ר הבר) — אַז ענין פון (דוגמא⁷⁹ פון) אכ"ש: (ב) עוה"ב⁸⁰ אין בו לא אכילה כו'.

דער חילוק ביניהם: דער ענין פון אכ"ש אין עוה"ב מיינט דער תענוג פון

(68) ראה סדיה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט — שמקשר זה שלעת"ל יהי יהודה העיקר כי ארץ קדמה במחשבה, עם מעלת התשובה דרחוק שנעשה קרוב.

(69) ראה בהנסמן בהערה הקודמת.

(70) לשון הכתוב רות ג, יג. ובאוה"ת ויקרא (כר)

ב' — ע' תרנ. (תרסט) ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף שם — שהוא החילוק בצדיקים ובע"ת.

(71) המשך תרס"ו ע' קה ואילך.

(72) ראה ב"ב עד, ב ואילך. פסחים ק"ט, ב. ועוד.

(73) ראה שיטות הרמב"ם והראב"ד בזה — בה' תשובה פ"ח ה"ד.

(74) ברכות י"א.

באב (חורבן ביהמ"ק), און אין ג' בתשרי (הריגת גדלי); און וויבאלד אז ער איז דער מקור פון אלע צרות כו' האט ער אין זיך א חומרא אויף די אנדערע צומות⁸³.

יז. וויבאלד אז דער צום פון עשרה בטבת איז דער מקור פון די אלע ד' צומות, איז פארשטאנדיק, אז די תשובה וואס דער צום רופט ארויס איז ביתר שאת ויתר עז ווי די תשובה דורך די אנדערע צומות, ובמילא דערגרייכט עס אין עצמותו ית' העכער ווי די תשובה פון די אנדערע צומות [ע"ד ווי ס'האט זיך גערעדט פריער אין דער מעלה פון "בית יהודה" וואו ס'איז געווען דער קושי השעבוד].

און דאס איז דער תוכן פנימי אין דעם ענין וואס, אפילו הי' חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר" — ווייל בפנימיותו איז ער העכער פון שבת, ווי דער עילוי אין דעם ענין פון יוהכ"פ⁸³ [וואס איז מעין העוה"ב שאין בו אכ"ש כו']⁸⁴ אויף דער אכ"ש פון שבת⁸⁵;

ווארום דורך דער עבודת התשובה פון דעם צום דערלאנגט מען אין עצמותו ית' וואס וועט נתגלה ווערן אין דעם עוה"ב שאין בו אכילה כו'.

(משיחת ש"פ ויגש תשל"ו)

.. ולא היתה כדאי צרת חרבן בית שני לבקוע עלי צומות אחרים" (ועייש, שהתענית דיי' תמוז הוא גם על בקיעת העיר דבית ראשון, כי לא הקפידו רק, כל שהיא באותו חודש .. אבל לא הקפידו על איזה יום מהם").

(83) ראה עדין שרת שרימ שם. וראה גם דקריש

זכ"ה ע' 267.

(83) ראה גם לקריש שם ע' 447 ואילך.

(84) המשך תרס"ז ס"ע קה. ע' תקמב.

היו יכולין לדחותו ליום אחר מפני שנאמר⁸⁶ בו בעצם היום הזה כמו ביום הכפורים⁸⁰.

ו"ל אז דער טעם בזה: דער תענית פון עשרה בטבת איז מצד דעם וואס דעמאלט האט זיך אנגעהויבן דער מצור אויף ירושלים, וואס דאס האט אנגע- הייבן און ס'ו"ס דערפריט צו די שפעטערדיקע מאורעות⁸¹ אין שבעה עשר בתמוז (נבקע העיר⁸²), און תשעה

מגילה (ה, א ד"ה אבל): והוא הדין ליי' בתמוז ולעשרה בטבת [ובשו"ת שרימ מהד"ק ח"ג סקע"ט מתוך פירוש זה עם שיטת האבודרהם, ע"ש]. וכן משמע ברמב"ם הל' תעניות פ"ה ה"ה (אחד מארבעה ימי הצומות כו"). וראה לקריש ח"ב ע' 354 הערה 29.

ולעזיר: אף שעשרה בטבת עתה, אינו חל לעולם בשבת" (כנאכדורהם שם), מ"מ נפקים להלכה בזמן שמקדשין ע"פ הראי' — לאחר החורבן עד שנתבטל קידוש ע"פ הראי', או להדיעות שאפשר שיהי' סנהדרין. לפני בא המשיח" [פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ"א מ"ג. וראה בכ"ז לקריש ח"ט ע' 105 הערה 74. וש"נ] ויקדשו אז ע"פ הראי'. ומתורצת עפ"י הערת המגיא אריח שם סק"ד.

(79) יחזקאל כד, ב.

(80) ולהעיר אשר שניהם: בעשירי בחודש, ר"ח

שלהם — ביום.

(81) ראה ר"ה ית, ב: והלא הי' ראוי זה לכתוב

ראשון כו'.

(82) פשוט שאיז שייך להפלוגתא דבבלי

וירושלמי (תענית כה, ב. ירושלמי שם פ"ד ה"ה)

האם זה רק דבית שני או גם דבית ראשון* — כי

ההדגשה כאן היא דבעשרה בטבת (המצור על

ירושלים) היתה ההתחלה דכל הפורעניות, גם דבית

שני. ולהעיר מתבטל (ח"ב סרע"א) דמה, שלא

תקנו תענית על סמיכת יד רומיים על ירושלים ..

שחורבן ראשון היתה צרתו קשה לישראל יותר

מחורבן שני .. וגם בבית שני לא היתה חזרה שלמה

(*) ובטורא לר"ה ית, ב דגם לגמרא דילן בקיעת

העיר דבית ראשון היתה י"ז תמוז. וראה בארוכה

לקריש ח"ח ע' 308 הערה 10, דעפ"מ שבחז"א

מחרש"א לחענית שם י"ל שגם הבבלי ס"ל

כהירושלמי דקלוקל חשבונות יש כאן, עיי"ש

בארוכה ואכ"מ.

ויחי

ניט געווען גערעכנט ווי יארן פון לעבן. און דער טעם איז ווייל „רעים היו ימי שני חי“, פול מיט עמל ואנחה: פריער זיין אנטלויפן פון עשו, זיין געפינען זיך ביי לבן, וואס ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני א.א.וו. ביז צו מכירת יוסף. קומענדיק אבער אין מצרים האט ער קיין צרות ניט גע-ליטן: פארקערט, ער האט דארט גע-לעבט א לעבן פון שלום ומנוחה זיצנדיק אין מיטב הארץ, זעענדיק אז אלע זיינע קינדער זיינען גאנץ, און יוסף אלס משנה למלך — דערפאר איז ערשט דעמאלט געווען „ויחי יעקב“.

און די תורה איז כולל אלע זיינע יארן צוזאמען אינעם סך הכל פון די קמ"ז שנה, בכדי אנצודייטן דערמיט אז די לעצטע זיבעצן גוטע יאר, די „ויחי-יארן“, האבן געמאכט פארגעסן דעם צער און עגמ"נ פון די אלע פריערדיקע יארן זיינע, ביז זיי האבן

א. „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב ג' — פרעגט מען: פארוואס דארף די תורה שרייבען בפירוש די צאל יארן וואס יעקב האט געלעבט אין מצרים? ווי באלד ס'שטייט שוין אין דער פרי-ערדיקער סדרה² אז קומענדיק אין מצרים איז געווען „ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה“, און אין דעם פסוק גופא זאגט די תורה „ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה“ — איז דאך דערפון פאר-שטענדליך אז אין מצרים האט ער גע-לעבט שבע עשרה שנה. למאי נפק"מ אויסטיילען באזונדער יעקב'ס יארן אין מצרים?

ולאידך, אויב מאיזה טעם שיהי וויל די תורה אויסטיילען די יארן וואס ער האט געלעבט אין מצרים,

קומט עס דאך בהמשך צו דער פרי-ערדיקער סדרה אז ער איז אלט געווען קיל שנה — איז דאך איבעריק לכאורה צו געבן דעם סך-הכל פון זיינע יארן? דער חשבון איז קלאר פון זיך אליין.

פארענטפערן מפרשים³, אז דערפאר טיילט די תורה אויס די צאל יארן וואס יעקב האט געוואוינט אין מצרים און זאגט דערויף „ויחי“, ווייל די קיל שנה ביז דעמאלט זיינען ביי יעקב'ן

(4) ויגש שם וברמב"ן. וראה רש"י וישלח לב. ה. וישב לו, ב.

(5) ויצא לא, מ. ולהעיר משו"ע אדה"ז הל' נזקי גוף קרא סק"ב.

(6) כ"ה באלשיך. ובתדבאר: מיכאן אמרו כל שהשיגתו שנה אחת טובה סמוך לזקנתו סימן יפה לו .. יעקב אבינו הי' בטובה שבע עשרה שנה שהי' במצרים והעלה עליו הקב"ה כאלו כל ימיו היו בטובה שנה יחי יעקב גר. ובפס"ז (ועד"ז) במדרש שכל טוב (ס"פ ויגש) ובאה"ח: היינו דאמרי אינשי סופר טוב כולך טוב אשריהו לצדיקים שהקב"ה מייסרן ביסורין בתחילתן ובסוף מרחם עליהם .. ועי' נאמר טוב אחרית דבר מראשיתו.

1. ראה אלשיך ואה"ח כאן.
2. ויגש מז, ט.
3. וראה גם תנא דבי אליהו רבה (פ"ה). פס"ז. מדרש שכל טוב. מדרש הגדול. לקרית להאריז"ל. נעה"ס (ד"ה האחרון). כלי יקר (וללשון השלישי) — ריש פרשתנו.